

лення до національних та державних символів; почуття дбайливого господаря своєї землі [6, 10].

Висновки. Викладене дає змогу констатувати, що патріотичне виховання як гарант успішного прилучення дітей та молоді до національних і загальнолюдських цінностей – одне з провідних положень законодавчо-нормативної бази сучасної освіти України та досліджень українських науковців кінця XIX – початку XX століть.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех, К. І. Чорна. – К., 2006. – 39 с.
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навчальний посібник / О. Вишневецький. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
3. Гнатюк В. Зміст і форми національного виховання учнів / В. Гнатюк // Рідна школа. – 1999. – № 9. – С. 17–20.
4. Закон України "Про освіту" // Голос України. – 1996. – 25 квітня. – С. 1–3.
5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
6. Коркішко О. Виховання патріотизму молодших школярів у позаурочній виховній роботі / О. Коркішко : автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Луганськ, 2004. – 23 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. // Освіта України. – 2001. – 18 липня. – С. 4–6.
8. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. – 19 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fz-09.at.ua>.
9. Стельмахович М. Теорія і практика українського національного виховання / М. Стельмахович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1996. – 180 с.
10. Ступарик Б. М. Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини (1772–1939 рр.) / Б. М. Ступарик, В. Д. Моцюк. – Коломия : Вік, 1995. – 176 с.

Стаття надійшла 14.03.2015 р.

УДК 37.011.3: 821.161.2

Галина БОРИН

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

У статті теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку, основними з яких є: формування позитивної мотивації щодо актуальних проблем сім'ї, в якій виховується дитина раннього віку; забезпечення підготовки до самоаналізу особистісно-професійних якостей; професійна спрямованість змісту навчальних дисциплін з урахуванням особливостей роботи з батьками дітей раннього віку; формування вмінь моделювання майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: організаційно-педагогічні умови, батьки дітей раннього віку, просвітницько-консультативна діяльність.

Г. Борин. Организационно-педагогические условия подготовки будущих воспитателей к работе с родителями детей раннего возраста. В статье теоретически обоснованы организационно-педагогические условия подготовки будущих воспитателей к работе с родителями детей раннего возраста: формирование позитивной мотивации относительно актуальных проблем семьи, в которой воспитывается ребенок

раннего возраста; подготовка к самоанализу личностно-профессиональных качеств; профессиональная направленность содержания учебных предметов с учетом особенностей работы с родителями детей раннего возраста; формирование умений моделирования будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, родители детей раннего возраста, просветительско-консультационная деятельность.

G. Boryn. Organization-pedagogic conditions of future educators teaching for work with parents of younger children. Dedicated to the theoretic argumentation and experimental check of future educators teaching for work with parents of younger children organization-pedagogic conditions, main of which are: formation of positive motivation of actual problems solving in the family, where the child is brought up; providing with preparation to self-analysis of personal-professional qualities; professional direction of educational disciplines content with taking into consideration specialties of work with parents of younger children; formation of modeling of future profession activity skills.

Keywords: organization-pedagogic conditions, parents of younger children,

educational-consultative activity.

Мета: обґрунтувати організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з батьками дітей раннього віку у вищому навчальному закладі.

Постановка проблеми. Якісне виконання завдань виховання і розвитку дітей раннього віку можливе за умови тісної взаємодії педагогів із батьками вихованців. Сучасні соціально-економічні процеси в державі породжують низку труднощів у вихованні дитини в сім'ї. Найвагоміші з-поміж них недооцінка важливості періоду раннього дитинства для формування особистості (зокрема, швидких темпів фізичного, психічного та розумового розвитку, що вимагає створення сприятливого морально-психологічного клімату, відповідних матеріально-побутових умов і медико-гігієнічного догляду, урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини, потреби в любові та опіці); відсутність у батьків знань, умінь і навичок для виховання та розвитку дитини; неспроможність дотичного орієнтування в інформаційному полі вітчизняних і зарубіжних здобутків про розвиток дітей до трьох років. Сказане вище передбачає уточнення й переорієнтування пріори-

тетів у вихованні дітей раннього віку у тісній взаємодії з батьками вихованців.

За такого підходу до окресленої проблеми першочергового значення набувають професійна підготовка педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах й усунення суперечностей між метою та завданнями просвітницько-консультативної роботи вихователів як основного виду професійної діяльності й відсутністю позитивної мотивації майбутніх педагогів до співпраці з батьками дітей раннього віку; спонтанними поведінковими діями студентів та своєрідним статусом "морального взірця" педагога; потребою оновлення змісту навчальних дисциплін щодо актуальних проблем сім'ї і раннього дитинства та недостатнім науково-методичним забезпеченням їхнього викладання у ВНЗ; ускладненнями професійно-педагогічної діяльності в роботі із сучасною сім'єю і формуванням умінь співпраці з батьками дітей раннього віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Удосконалення підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками посилає чільне місце у працях видатних педагогів (А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського). Вагомими для нашого дослідження стали роботи Т. Алексєнко, О. Зверєвої, О. Кононко, О. Савченко, Є. Сарапулової, І. Трубавіної та інших. Загальні питання підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах відображено у працях О. Абдуліної, П. Гусака, І. Зязюна, А. Капської, В. Кравця, Н. Лисенко, М. Машовець, Л. Пехоти, В. Полішук, Л. Романишиної, В. Семиченко, В. Сластьоніна, В. Чайки, Г. Чобітька та інших. Окремі питання зазначеної проблеми порушено в дослідженнях Н. Бугаєць (професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя до роботи з сім'єю учня), Т. Гущиної (сутність і структура готовності вчителя до взаємодії з неповною сім'єю школяра), Я. Журецького (взаємодія школи із сім'єю у залученні учнівської молоді до української національної культури), Н. Усманової (формування професійної готовності студентів ВНЗ до роботи з батьками учнів професійно-технічних училищ), Т. Шанскової (соціально-орієнтована підготовка майбутніх педагогів до роботи з батьками молодших школярів).

Виклад основного матеріалу. Результати вивчення наукової літератури свідчать про важливість зазначеного вікового періоду для формування й розвитку майбутньої особистості, а також впливу батьків на цей процес загалом. Визнання вченими (Н. Аксаріною, Т. Алексєнко, Н. Виноградовою, О. Кононко, Г. Ляміною, Т. Марковою, М.

Щеловановим та ін.) раннього дитинства в житті людини як сенситивного, в умовах якого закладаються першооснови її наступного розвитку, уможливує одностороннє розв'язання питання про залежність формування майбутньої особистості від сформованості педагогічної культури батьків і рівня професійної підготовки педагогів. Науковцями встановлено пряму залежність між потребами дітей раннього віку та реалізацією батьками функцій (навчальної, виховної, розвивальної, соціалізуючої, взірця для наслідування, джерела емоційного тепла та підтримки). Відсутність у родинному середовищі сприятливого морально-психологічного клімату, відповідних матеріально-побутових умов, медико-гігієнічного догляду, ігнорування вікових та індивідуальних особливостей дитини, незадоволення потреби в любові й опіці можуть спричинити негативні наслідки як для дитини, так і для суспільства.

Особливості просвітницько-консультативної роботи з батьками вихованців полягають у досягненні триєдиної мети: просвітницької, пропедевтичної, корекційної. Її реалізація здійснюється в межах трьох етапів: підготовчого, консультування батьків вихованців, узагальнено-оцінного. Зміст діяльності педагога передбачає розв'язання таких завдань: забезпечити мотиваційне середовище (допомогти батькам осягнути потребу в набутті знань та вмінь, відчуті відповідальності за повноцінне виховання та розвиток своїх дітей); допомогти батькам у засвоєнні знань з різних аспектів виховання дітей, розвитку відповідних умінь і навичок, спонукання до самовиховання, саморозвитку. Просвітницько-консультативну роботу розглядаємо поза сімейною психотерапією і консультуванням з питань сім'ї та шлюбу (визначаючи їх необхідність та актуальність у педагогічній просвіті батьків) з урахуванням порад фахівців: педагога, логопеда, медиків, психолога та інших.

Взаємодію з батьками дітей раннього віку необхідно будувати з урахуванням основних принципів: гуманізму (пріоритетність загальнолюдських цінностей, поєднання інтересів суспільства та потреб сім'ї і дитини), компетентності (просвітницько-консультативну роботу із сім'єю може здійснювати лише особа, яка має для цього професійну освіту й володіє професійно-педагогічною майстерністю), солідарності (спрямованість на допомогу й підтримку, які ґрунтуються на співчутті, усвідомленості спільного в інтересах сім'ї), інтегруванні (взаємодія всіх соціальних інститутів), комплексного підходу (використання широкого спектра прийомів і засобів щодо

роботи з батьками дітей раннього віку), етичності (збереження конфіденційності отриманої інформації), демократизму (налагодження зв'язків між педагогом та батьками на основі довірливих стосунків; урахування мінливих обставин, мобілізація творчих професійних здібностей, дотримання норм та правил спілкування, поваги й чуйності до людини), об'єктивності (реальне сприйняття проблем сім'ї, схвалення успіхів і розуміння причин невдач із подальшою їх корекцією); мотиваційного забезпечення навчального процесу (від мотивації значною мірою залежить активність батьків та їхня успішність у вихованні дітей).

Вивчення чинного законодавства України про освіту зумовлює висновок, що просвітницько-консультативна робота педагога з батьками дітей раннього віку можлива в умовах ДНЗ та на консультативних пунктах. Відповідно на основі результатів аналізу законодавчої бази та психологічної, педагогічної й соціально-педагогічної літератури нами визначено просвітницько-консультативну діяльність як спосіб взаємодії, підтримки та впливу на батьків, спрямованого на підвищення якості сімейного виховання загалом.

Готовність майбутнього вихователя до роботи з батьками дітей раннього віку розглядаємо як інтегративну якість особистості, що забезпечує результативну взаємодію педагога з батьками, включає професійно-педагогічні погляди та переконання, емоційно-вольову сферу особистості, професійні знання, уміння і прагнення працювати з батьками в сучасних умовах, самооцінку, етичну, правову культуру педагога. Це потребує дотримання певних організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з батьками дітей раннього віку, а саме: формування позитивної мотивації щодо вивчення актуальних проблем сім'ї, забезпечення підготовки до самоаналізу професійно-особистісних якостей, формування вмінь моделювання майбутньої професійної діяльності, професійна спрямованість змісту навчальних дисциплін з урахуванням особливостей роботи з батьками дітей раннього віку (забезпечення первинної соціальної адаптації дитини, створення комфортних умов для її відпочинку та короткотривалого сну, організація предметно-маніпулятивної діяльності, відображувальних ігор, емоційного спілкування, розвиток психічних процесів, які вербалізуються та опосередковуються мовленням, формування в батьків мотивів, що спонукують їх до власної виховної діяльності).

Створення позитивної мотивації щодо актуальних проблем сім'ї, у якій виховується дитина раннього віку, передбачає формування у студентів бажання працювати з батьками, спонукати їх до набуття знань, формування в них умінь навичок грамотного спілкування з дитиною та догляду за нею, здатності розуміти й цінувати унікальність періоду раннього дитинства, усвідомлювати сутність особистого впливу на розвиток майбутньої особистості. Задля цього зміст навчальних дисциплін варто доповнити розглядом актуальних проблем сучасної сім'ї, потреб дітей на етапі раннього дитинства, аналізом особливостей виховання і розвитку дітей раннього віку в умовах сім'ї, а також окресленням специфіки роботи з батьками. Значну увагу необхідно приділити питанням досягнення стимулюючих і мотиваційних цілей щодо оволодіння студентами знаннями та вміннями професійної діяльності загалом.

Важливою організаційно-педагогічною умовою є забезпечення підготовки студентів до самоаналізу професійно-особистісних якостей. Завдяки їм майбутній фахівець може успішно розв'язувати поставлені завдання у процесі професійної підготовки через наповнення навчальних курсів науково-теоретичною, культурологічною інформацією, спрямованою на формування цінностей та цілей як провідних детермінантів майбутньої професійної діяльності педагога з батьками дітей раннього віку.

Одним із напрямів удосконалення підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів є професійна спрямованість змісту нормативних навчальних дисциплін з урахуванням особливостей роботи з батьками дітей раннього віку. Означену умову варто реалізувати шляхом оптимального вибору форм, методів навчання, а також через систематизацію та професійну спрямованість змісту нормативних навчальних дисциплін як основи теоретичної і практичної підготовки майбутніх педагогів; урахування особливостей роботи з батьками дітей раннього віку під час викладання навчальних дисциплін; активізацію навчально-пізнавальної та навчально-дослідницької діяльності студентів; співтворчу суб'єкт-суб'єкту взаємодію викладача зі студентами; урахування індивідуальних особливостей і можливостей студентів; створення креативного середовища для розвитку творчості студентів у самостійній та колективній діяльності; належне інформаційно-методичне забезпечення підготовки шляхом інтегрування змісту нормативних навчальних дисциплін.

Майбутніх педагогів варто націлювати на усвідомлення мети просвітницько-консультативної діяльності педагога з родинами вихованців; створювати умови для оволодіння загальнопедагогічними, етнопедагогічними, психологічними знаннями та оперування ними; ознайомлювати з основними напрямками просвітницько-консультативної діяльності педагога; стимулювати розвиток мотиваційної сфери.

Необхідною організаційно-педагогічною умовою є моделювання майбутньої професійної діяльності. Її реалізації сприяє моделювання студентами форми роботи з батьками під час лабораторно-практичних занять через навчально-педагогічні ігри, аналіз педагогічних ситуацій майбутньої професійної діяльності; залучення студентів до просвітницько-консультативної роботи на консультативних пунктах; контроль якості навчально-пізнавальної діяльності з подальшим корегуючим впливом; визнання за кожним права на помилку з обов'язковим аналізом її причин, визначенням шляхів подолання; налаштування молоді на саморозвиток, самовдосконалення, самореалізацію.

Задля реалізації такого підходу під час опрацювання теоретичного матеріалу варто застосовувати метод розвивально-стимулювальних вправ. Необхідно добирати ті, які можна було б використовувати в майбутній просвітницько-консультативній роботі ("Асоціації", "Козацький стілець", "Лист до себе" та ін.). Виконання вправ на семінарсько-практичних заняттях забезпечує емоційну насиченість навчально-виховного процесу, сприяє засвоєнню навчального матеріалу, розвитку професійно-особистісних якостей.

Варто застосовувати й активні форми і методи підготовки: аналіз педагогічних ситуацій (ефективним виявився метод групового обговорення педагогічних ситуацій); навчально-педагогічні ігри ("Консультавання", "Батьківські збори") із використанням карти-схеми спостережень; дискусії ("Чи може педагог через просвітницько-консультативну роботу впливати на морально-психологічний клімат сучасної родини?", "Жінки краще виконують батьківські функції, аніж чоловіки"); самостійне ініціювання проблемних ситуацій шляхом опитування батьків дітей раннього віку про труднощі у вихованні (записувати запитання, готувати відповіді на них, імітувати просвітницько-консультативну діяльність під час лабораторно-практичних занять, комбінуючи різні варіанти їх розв'язання); участь у фестивалях та конференціях, виїзні заняття. Вони є формою відтворення предметного і соціаль-

ного змісту професійної діяльності фахівця, моделювання взаємин, характерних для неї; у діловій грі за допомогою знакових засобів (мови, мовлення, графіки, таблиць) спроектовується професійна обстановка, схожа за сутнісними характеристиками до реальної, що допомагає студенту перевірити себе, свої можливості, виробити індивідуальний стиль поведінки, полегшуючи адаптацію майбутнього педагога до умов професійної діяльності. Окрім цього, ділові ігри сприяють формуванню установок професійної діяльності, переборюються стереотипи, коректується самооцінка, розвивається інтелектуальна сфера та особистісні якості. Такий метод допомагає включенню рефлексивних процесів, дає можливість побачити наслідки прийнятих рішень, перевірити альтернативні рішення. Навчально-педагогічні ігри як форми моделювання педагогічних ситуацій наближені до реальної педагогічної дійсності.

У рольовій грі відпрацьовується тактика поведінки, дій конкретної особи (педагога, батьків, консультанта тощо). Її важливою особливістю є наявність рольової взаємодії, у якій розкривається особистість майбутнього педагога, виявляються його здібності й перспективи в подальшій діяльності. Рольова гра сприяє міцності засвоєння знань, виробленню певних умінь та навичок, розвитку впевненості у собі. Це посилює мотивацію студентів, оскільки потребує від них глибоких знань не лише з конкретної теми, а й інших навчальних дисциплін. Оволодіти ними можна лише тоді, коли достатньою мірою виявляти до них інтерес і докладати належних зусиль.

Важливого значення варто надавати створенню креативного середовища у процесі підготовки студентів до творчої взаємодії з батьками. У працях Р. Скульського [3, 76] наголошено, що фахівець-початківець без відповідного соціального та педагогічного досвіду творити не може. Такий досвід набувається внаслідок багаторічної практичної діяльності. Однак його основи необхідно формувати в процесі навчання у ВНЗ. Цьому сприятиме забезпечення постійної активності студентів шляхом включення у зміст їхньої підготовки задач, адекватних задачам формування творчого мислення. Особливо це стосується діяльності педагога, спрямованої на неперервне професійне самовдосконалення, а також діяльності, змістом якої є творче застосування знань у педагогічному моделюванні навчального процесу, його реалізації, дослідженні та вдосконаленні.

Висновки. Отож організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх пе-

дагогів до роботи з батьками дітей раннього віку розглядаємо як можливості та обставини в реальному навчально-виховному процесі вищого навчального закладу, які сприяють ефективному досягненню мети, забезпечують розвиток пізнавальних інтересів, формування вмінь та навичок, активізують самостійну діяльність студентів.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує порушеної проблеми. Актуальними напрямками її подальшого вивчення вва-

жаємо підготовку майбутніх педагогів до роботи з батьками дітей з обмеженими функціональними можливостями та учнями-випускниками шкіл-інтернатів; підготовку до роботи з батьками дітей раннього віку за кордоном.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Алексєнко Т. Ф.* Готовність батьків до виховання дитини / Т. Ф. Алексєнко // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4. – С. 37–41.

2. *Ковалєвська Н. В.* Професійна підготовка студентів факультетів дошкільної педагогіки до роботи у сім'ях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Н. В. Ковалєвська. – К., 2007. – 18 с.

3. *Скульський Р. П.* Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості / Р. П. Скульський. – К. : Вища школа, 1992. – 135 с.

Стаття надійшла 20.04.2015 р.

УДК 378(437.1/.2): 373.67

Оксана ДЖУС

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКІЙ СТУДІЇ ПЛАСТИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРАЗІ

У статті аналізуються організаційні й теоретико-методичні засади функціонування, зміст, форми і методи навчально-виховної діяльності Української студії пластичного мистецтва у Празі (1923–1952) – високої школи мистецького спрямування в українському зарубіжжі.

Ключові слова: Українська студія пластичного мистецтва, професійна підготовка, організація, зміст, форми і методи навчання.

О. Джус. Профессиональная подготовка молодежи в Украинской студии пластического искусства в Праге. В статье анализируются организационные и теоретико-методические основы функционирования, содержание, формы и методы учебно-воспитательной деятельности Украинской студии пластического искусства в Праге (1923–1952) – высокой школы художественного направления в украинском зарубежье.

Ключевые слова: Украинская студия пластического искусства, профессиональная подготовка, организация, содержание, формы и методы обучения.

O. Dzhus. Professional training of youth in Ukrainian plastic art studio in Prague. This article analyzes organizational, theoretical and methodological principles of functioning, content, forms and methods of training and educational activity of Ukrainian plastic art

studio in Prague (1923–1952) – a high school of art direction in Ukrainian abroad.

Keywords: Ukrainian plastic art studio, professional training, organization, content, forms and methods of education.

Мета: розкрити організаційні та теоретико-методичні основи функціонування, зміст, форми і методи підготовки фахівців в Українській студії пластичного мистецтва у Празі (1923–1952) як першій в українському зарубіжжі високій школі мистецького спрямування.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Стратегія розвитку сучасного українського суспільства потребує підвищення вимог до професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема і в державах масового осідка українців-емігрантів. Загальновідомим для сучасної історико-педагогічної науки є факт організації українського високого шкільництва на теренах Чехо-Словацької Республіки в 1920–1930-х рр., де склалися найбільш сприятливі умови для його функціонування. Ці питання порушують представники історичної, педагогічної, мистецтвознавчої, філологічної наук.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш повно означена проблема простежується у працях українських та "діаспорних" учених О. Введенського, С. Гординського, М. Євтуха, В. Кемія, М. Мушинки, С. Наріжного, О. Пеленської, О. Романів-Тріски, А. Трембіцького, О. Федорука, Р. Шмагала та

інших. Водночас професійна підготовка митців розглядається в сучасних дослідженнях фрагментарно, опосередковано, а організаційно-практична діяльність Української студії пластичного мистецтва в ЧСР представлена схематично або в іншому контексті, що й зумовило звернення до теми.

Виклад основного матеріалу. Витоки Української студії пластичного мистецтва (УСПМ) у Празі як найпотужнішого і найавторитетнішого національного мистецького навчального закладу, що "плекав українське мистецтво без державних кордонів" [9, 210], сягають початку 1922 р., коли в столиці ЧСР постав Український гурток пластичного мистецтва. У липні 1923 р. ним була організована виставка праць його членів, а сам гурток реорганізований в Українське товариство пластичного мистецтва, очолене видатним українським ученим, дипломатом і громадським діячем, організатором культурно-освітнього життя за межами України Дмитром Антоновичем.

24 грудня 1923 року Товариство заснувало найбільший і єдиний на той час український мистецький вищий навчальний заклад за межами рідної землі – Українську студію пластичного мистецтва як приватну українську академію мистецтв із широкою програмою академічного навчання. Первісно УСПМ називалася "Українська академія образотворчого мистецтва", однак, чеська Академія мистецтв "висунула проти цього заперечення", що зумовило зміну назви цієї інституції [7, 25].